

מלחמת מנע: היעלמותה מסל הכלים הביטחוני והצורך בחזרתה¹

מלחמת מנע/מכת מנע היו בעבר מרכיב מרכזי בתפיסת הביטחון של ישראל, כאשר זו זיהתה איום משמעותי המתפתח אצל אויביה ופעלה להסירו טרם התממשותו. מאז עליית חמאס לשלטון בעזה ומלחמת לבנון השנייה מול חזבאללה, צה"ל לא יישם דפוס פעולה זה, ושני ארגונים אלו התפתחו לאורך כמעט שני עשורים לצבאות טרור המאיימים על ישראל איום משמעותי. במקומו התפתחו גישות פעולה של מניעת/צמצום התעצמות מתחת לסף המלחמה - מב"ם בצפון וסבבים בעזה. שני מקרי מבחן מהשנים האחרונות הממחישים מגמה זו הם התמודדות מול היכולת ההתקפית של חמאס, בדגש על מנהרות החל מ-2015, וההתמודדות מול הסבת הרקטות של החזבאללה לטילים מדויקים החל מ-2018. בשניהם עלה לדיון הרעיון של מלחמת מנע, אך לא התקבל. כלקח ישיר ממלחמת "חרבות ברזל", מוצע להחזיר את דפוס הפעולה של מלחמת מנע/מכת מנע למרכז החשיבה הביטחונית בישראל. הלגיטימציה החיצונית והפנימית לכך, נובעת מכך שישאל חזרה לעידן 'מלחמות אין ברירה'. כדי לעשות זאת, נדרש גם להכיר במגבלותיו של המב"ם.

מבוא

מלחמת "חרבות ברזל" העלתה לדיון צבאי וציבורי טענות של כאלו שזיהו את עוצמת האיום החמאסי החל מאמצע העשור הקודם ודרשו לפתוח נגדו במלחמת מנע וגם הצעות, סמוך לפרוץ המלחמה הנוכחית, לפתוח במתקפה מקדימה מול חזבאללה, בטרם זה יממש את איום התקפת רצ'ואן על ישובי הגבול. מאמר זה מציג את הנושא תוך הפרדה גסה ובדיעבד, בין שתי תקופות היסטוריות: א. תקופה ראשונה, מקום המדינה ועד שנות ה-80, בה גישה של מלחמת מנע הייתה מרכיב מרכזי בתפיסת הביטחון הישראלית, מול צבאות של מדינות - לפני שהאויב יתעצם ביכולות קונבנציונליות מדאגיות (1956), או כאשר האיום הפוטנציאלי או בפועל גדל והפך לבלתי נסבל (מתקפה מקדימה

¹ פורסם במקור ב"מבט מבס"א", 2,270, מרץ 2024.

שבוצעה ב-1967 ונשקלה ב-1973). בהקשרי גרעין תקופה זו נמתחת עד העשור הראשון של המאה ה-21 (1981, 2007).

ב. תקופה שניה, בעיקר מאז מלחמת לבנון השנייה ב-2006, במהלכה השימוש בגישה הזו הלך ונעלם מול התפתחות שני אויבים מרכזיים – חמאס וחזבאללה. מול חזבאללה – פותח "תחליף", לכאורה, בדמות המב"ס, אך הוא לא מנע בפועל את התעצמות הארגון, שכן הייתה לו תקרת זכוכית של "מתחת לסף המלחמה"; מול חמאס – "צוק איתן" הפך בפועל, כאלתור, למערכה נגד התעצמות בתת"ק התקפי, אבל אחריו לא היו מבצעים משמעותיים נגד התעצמות זו, או נגד התעצמות בתחומים אחרים, כמו הנח'בה.

טיעון מרכזי בעשורים האחרונים נגד פעולות מנע מכל סוג, היה הקושי להשיג לגיטימציה בינלאומית לפעולה של "החזק" – ישראל, מול "החלש" – חמאס או חזבאללה, והצורך בבניית לגיטימציה פנימית לפעולה מלחמתית על האבדות הכרוכות בה, כאשר יש לכאורה חלופות אחרות "זולות יותר" כמו סבבים בעזה או מב"ס בזירה הצפונית. בסיכום אציג מדוע להבנתי ההנחות הללו אינן תקפות יותר ומדוע מוצע להחזיר גישה זו למרכז החשיבה המדינית והצבאית, בדגש על חזבאללה ומליציות איראניות.

מלחמת מנע (ומתקפה מקדימה ומכת מנע) – הגדרות והיסטוריה ישראלית

בספרו על הכרעה במלחמות ישראל (1995) דן אבי קובר בשלוש קטגוריות של פעולה מנע מלחמתית:

1. מלחמת מנע, "אותה יוזם הצד שתופס איום פוטנציאלי, לא מידי ולא ודאי, כתוצאה מהנחה או הערכה, לפיה יחסי הכוחות הצבאיים בינו ובין אויביו ישתנו בעתיד לרעתו." "זו מלחמה בעייתית, לפחות מנקודת הראות של האפשרות להעריך נכונה את היכולת, קל וחומר את הכוונות, של האויב לתקוף בעתיד ומנקודת הראות של היכולת להצדיק את המלחמה כמהלך של הגנה עצמית ולא של תוקפנות, ולכן היא נדירה למדי. הדוגמה המקובלת ממלחמות ישראל היא מלחמת סיני ב-1956, שנועדה לפגוע בכוחו של הצבא המצרי, עוד בטרם יצטייד באמצעי הלחימה אותם עמד לקבל במסגרת "עסקת הנשק הצ'כית", למרות שהיו כאן עוד סיבות.
2. מתקפה מקדימה, "יוזם הצד שתופס איום אקטואלי, מידי, ובעל הסתברות גבוהה, כתוצאה מהיערכות בפועל של האויב להתקפה בשדה הקרב [...]. משמעותה של המתקפה המקדימה היא שלילת מכה ראשונה מן האויב." היא גם מצמצמת את יכולתו של האויב להכריע, אם כי לא בהכרח שוללת אותו. דוגמה ישראלית היא המתקפה המקדימה של ישראל על מצרים ב-1967. קטגוריה זו קרויה גם "מכה ראשונה" והיא נמצאת, לדוגמה, בבסיס החשיבה

- של חיל האוויר, בהקשר השגת עליונות אווירית, כמו זו שהושגה ב-1967, תוכננה להתבצע ב-1973 ובוצעה ב-1982.
3. מכת מנע, "היא מבצע צבאי בהיקף שאיננו מלחמה, אף שהוא מוצא אל הפועל מתוך ראייה של כמה שנים קדימה". הפצצת הכור בעיראק ב-1981 הייתה פעולת מנע.
4. המאמר יתמקד בפעולות מנע - מלחמה או מכה, שנועדו לנטרל איום עוד לפני שהבשיל באופן מלא, תוך מיקוד בחזבאללה. המאמר לא יעסוק בסוגיה של פעולת מנע נגד הגרעין האיראני.

מדוקטרינת בן גוריון (1956) - דרך דוקטרינת בגין (1981) ואולמרט (2007) - לדוקטרינת נתניהו מול איראן וחזבאללה (מניעה באמצעות סיכול מתחת לסף המלחמה)

לאורך השנים ירד מקומה של מלחמת המנע (והמתקפה המקדימה ומכת המנע) בתפיסת הביטחון הישראלית. נראה כי הגורם המרכזי לכך היה תחושה של ירידת האיומים, לרמה כזו שניתן להתמודד איתם ללא הבעיות הכרוכות בפעולות מנע, כאשר רק "איום קיומי" כמו פצצת גרעין מצדיק פעולה כזו. ארוע כזה היה "מכת המנע" לפגיעה בכור הגרעיני הסורי בדיר א-זור ב-2007, עליה הנחה ראש הממשלה אולמרט, תוך סכנה שהפעולה תביא למלחמה מלאה מול סוריה. איום הגרעין האיראני העלה את הרעיון שוב לסדר היום לאורך מספר שנים, אך לא אפרט בנושא מלחמת המנע/מכת המנע לנטרול איום זה.

בפסקאות הבאות אציג את ההתייחסות לנושא המאמר במסמכי התפיסה של צה"ל, המבטאים את ליבת העיסוק של צה"ל בכל תקופה, ואחר כך אתייחס לשנים שמאז מלחמת לבנון השנייה תוך דיון קצר בשני מקרי מבחן מן העשור האחרון. באסטרטגיית צה"ל של 2002, המייצגת את תקופת המלחמות בין צבאות, מופיעים בהרחבה שלושה מושגים. בתקופה זו המיקוד הוא בהגנה על גבולות המדינה מפני פעולה יבשתית של האויב. הראשון - מתקפה מקדימה שהדרג המדיני ינחה לבצעה במצבים כמו: "היעדר יכולת צבאית-מבצעית להיערך למגננה יעילה בשל היעדר עומק מספיק; הערכה שאם נאפשר לאויב לקבוע את העיתוי, נסתכן בקשיים העלולים לסכן את הקיום; התעצמות חסרת תקדים של האויב אשר רק שימוש בכוח מצידנו ינטרל את הסכנה הכרוכה בה; קיום המלחמה בשטחנו יהיה כרוך בנזקים ואובדנים בלתי נסבלים מבחינתנו, לפיכך ההכרח הוא לנו 'להעביר את המלחמה לשטח האויב'. בשל הסיבות הללו ואחרות, בהנחיתנו מתקפה מקדימה, אין אנו הצד התוקפן, אלא פועלים רק להגנה עצמית - בעוד שהתוקפן האמיתי הוא דווקא זה, שברמה המערכתית או הטקטית הוא המתגונן." מכה מקדימה, הוצגה במסמך כפעולה צבאית ממוקדת בהסרת איום ודאי או צפוי, ותוארה גם "מכה מקבילה" - מכה מקדימה המופעלת עם היווצרות איום מיידי על מדינת ישראל, בטרם יירה

האויב את הירייה הראשונה." בהערת שוליים מפורטת נכתב כי הרמטכ"ל מופז רואה במכה מקדימה "עקרון יסוד בתפיסת ההפעלה של צה"ל". במסמך תפיסת ההפעלה של 2006 של הרמטכ"לים יעלון-חלוץ, נטען כי מתקפת פתע היא מרכיב בתפיסת העבר של הרתעה-הרתעה-הכרעה. התפיסה נכתבה על רקע הלחימה באיו"ש ועליית איומי הגרעין האיראני. הנושא תואר תחת מושג חדש – "מהלכים מקדימים" ונכתב כי "מכה מקדימה נועדה לסיכול היווצרותו של אתגר בעל פוטנציאל איום משמעותי, תוך בחינת שיקולי לגיטימציה והיבטי המשפט הבין-לאומי טרם החלטה על מהלך צבאי מקדים, קרי: היכולת להצדיק את המהלך בדיעבד במסגרת זכות ההגנה העצמית. לצורך כך נדרשות יכולות הן לסיכול או לשיבוש קשת האיומים, להשגת לגיטימציה, בין היתר, באמצעות הצגת 'הוכחות חותכות' ו'מפלילות' כתנאי למימוש". ביטויים אלה מעידים כי האתגר אינו מזוהה כפלישת כוח צבאי בגבול. במקומות אחרים במסמך, העוסקים ב'מלחמה כוללת' מול צבא, נכתב כי "מכה מקדימה" קיימת כחלק מתפיסת ההפעלה של צה"ל ומטרתה להקנות יתרון יחסי מול אויב שנערך בוודאות למלחמה, תוך שימוש היערכותו ורעיון פעולתו. באסטרטגיית צה"ל של 2015 של הרמטכ"ל איזנקוט, אשר התמקדה בחזבאללה וחמאס הוצג לראשונה באופן פומבי רעיון המערכה בין מלחמות – המב"ם, שהציג דפוס של פעולת מנע, אבל מתחת לסף המלחמה:

"הגיון הפעלת הכוח במב"ם הוא לשמר ולהעצים את הישגי המערכה הקודמת בשורת יעדים או מטרות משנה שנועדו להרחיק את המלחמה:

א. להחליש את גורמי הכוח השלייליים.

ב. לצמצם את התעצמות האויבים.

ג. ליצור תנאים מיטביים לניצחון במלחמה עתידית. [...]"

עדיין, היו אזכורים לפעולת מנע מלחמתית. בפסקה העוסקת ב"פיתוח יכולות מול מדינות ללא גבול משותף" – הכוונה הייתה לאיראן, צוין כי בניין הכוח יתבסס בין היתר על "מודיעין התרעתי בקבועי זמן מתאימים להוצאת מהלומת מנע". גם נושא "מתקפת הפתע" היה עניין שעסק בו איזנקוט ונכתב כי בתחום יכולת האש של צה"ל נדרשת "יכולת להפעיל מכת פתע של אש מסיבית בתוך מספר שעות". נושאים אלו היו בשולי החשיבה של צה"ל באותה עת.

4. בין המלחמות נפעל לפגוע בתהליכי בניין הכוח של האויב מתחת לסף

המלחמה. ~~בשהתעצמות אויבנו במצב סף בלתי ידוע, או בהינתן~~

~~התרעה להפתעה אסטרטגית, ננעם מכה מקדימה.~~

ההזגשות הן של עיתון הארץ בו פורסם המסמך

במסגרת "תפיסת הביטחון 2030" של ראש הממשלה נתניהו, אותה כתב ב־2018, אך לא פורסמה במלואה לעולם, הוא כתב:

"בין המלחמות נפעל לפגוע בתהליכי בניין הכוח של האויב מתחת לסף המלחמה. לא ניתן להתעצמות אויבנו לחצות סף בלתי הפיך [במקור - נסבל], או במקרה של אזהרה מפני הפתעה אסטרטגית, [ניישם מכה מקדימה]". המילים האחרונות נמחקו (ראו תמונה בעמוד ממול).

שני מקרי מבחן מהשנים האחרונות ממחישים את הירידה במרכזיות הרעיון של מלחמת מנע: התמודדות מול היכולת ההתקפית של חמאס, בדגש על מנהרות, וההתמודדות מול הסבת הרקטות של החיבאללה לטילים מדויקים.

פעולת מנע נגד מנהרות חמאס

מול חמאס, מבצע "צוק איתן" המחיש לכל מי שלא ידע זאת לפני כן, את פוטנציאל הנזק של התקפה דרך מנהרות התקפיות (חוצות גדר). צה"ל פרסם כי פגע במערכה בכ־30 מנהרות, מה שהעיד על כוונות חמאס לפעולה רחבה ומבוזרת, שלא מומשה בפועל. לאחר המבצע, המשיך צה"ל לפעול נגד מנהרות ונראה היה שחמאס לא נטש דרך פעולה זה. מצב זה והתנהלות חמאס בהיבטים רחבים יותר הביאו את שר הביטחון אביגדור ליברמן להציע בדצמבר 2016 לצאת ל"מלחמת מנע" (למרות שבמסמך ששלח לרוה"מ נתניהו מופיע המושג מכת פתע/מכה מקדימה). הוא כתב כי "בכוונת חמאס להעביר בעימות הבא את המלחמה לשטחה של ישראל, תוך הזרמת כוחות משמעותיים ומיומנים היטב (כוחות נח'בה למשל) לשטח ישראל, תוך כדי כיבוש ישוב ישראלי (ואולי אף מספר ישובים) בעוטף עזה, ולקחתם של בני ערובה, אשר מעבר לפגיעה הפיזית באנשים עצמם, יובילו לפגיעה קשה בתודעה ובמורל של אזרחי ישראל".

ליברמן טען כי נדרש לצאת למכת פתע / מכה מקדימה וכי:

5) **דחיית ההחלטה לביצוע "מכת פתע"/"מכה מקדימה" על עזה לאחר יולי 2017, תהיה שגיאה קשה עם השלכות מרחיקות לכת, ובמובנים מסויימים עלולות להיות מרחיקות לכת אפילו יותר מתוצאותיה של מלחמת "יום הכיפורים", באשר להשפעותיה על העורף הישראלי, על תודעתם של אזרחי ישראל, ועל דימויה ומעמדה של מדינת ישראל באזור.**

ראש הממשלה נתניהו לא קיבל את עמדת ליברמן, מה שלפי ליברמן, הביא בסופו של דבר להתפטרותו מתפקיד שר הביטחון.

ראש ה-INSS אלוף (מיל') עמוס ידלין, כתב עוד קודם לכן, בפברואר 2016, בהקשר למנהרות חמאס כי הוא מציע להחיל את החשיבה על מלחמת מנע/מכה

מקדימה על איום זה. לאחר שדן בחלופות שונות, הוא סיכם כי: "בסל השיקולים הנוכחי אל מול רצועת עזה הפתרון האופטימלי עבור ישראל הוא מציאת פתרון טכנולוגי נגד איום המנהרות ההתקפיות, שיאפשר לדחות את העימות הבלתי-נמנע עם חמאס ולהגיע אליו מעמדה יותר טובה לכשיפרוץ. אולם, אי-הבשלתו של פתרון כזה יוצר דילמה בנקודת הזמן הנוכחית לגבי אופן הפעולה הרצוי. **על ישראל לקבוע כי הבנה שיש מנהרות שחצו את קו הגבול לישראל ושחמאס מתכוון לפעול מהן תחייב מכה מקדימה.** אם בעקבות מתקפה כזו תהיה הסלמה לעימות מלא – עליו להיות קצר ורב עוצמה, מבוסס על תכלית אסטרטגית ברורה ובעלת אופק לשינוי משמעותי במאזן הכוחות ובדינמיקה שבין הצדדים – בשונה מכל הסבבים הקודמים."

במקרה מבחן זה, עקב מכלול סיבות שלא ידונו כאן, אך הראשיות בהן הן הרצון לשמר את השקט או להחזירו במהירות לאחר עימות קצר, ואמונה במורתעות חמאס מעימות רחב היקף, נפסל הרעיון של מלחמת מנע.

פעולת מנע נגד יכולת האש המדויקת של חזבאללה

התפתחות איום הטילים המדויקים של חזבאללה, העלה לסדר היום הצבאי והציבורי את עניין מלחמת המנע. כך למשל טען ב-2018 השר לשעבר אז גדעון סער כי:

"חזבאללה הקים מפעלים לדיוק טילים והפך רקטות כבדות ארוכות טווח, לטיל שיכול לפגוע בכל מקום במדינת ישראל [...] אנחנו צריכים לשאול את עצמנו האם אנחנו רוצים להמתין ולהיפגש עם החזבאללה כשיש לו יכולת מהלומה איכותית על התשתיות האזרחיות והצבאיות של מדינת ישראל [...] ישראל חייבת לפעול היום במכת מנע על אותם מפעלים לטילים מדויקים שנבנים בלבנון."

בפברואר 2021 דווח כי "בצבא גורסים כי חיזבאללה מחזיק בכמה עשרות בודדות של טילים מדויקים ולכן באמ"ן עדיין לא ממליצים לצאת נגד חיזבאללה במתקפת מנע נגד יכולת אסטרטגית זו, כל עוד מערכים אחרים נגד פרויקט הדיוק של חיזבאללה עדיין מופעלים." ראש אמ"ן, האלוף תמיר הימן אמר "אנו עמלים ועוסקים באופן קבוע באיום הטילים המדויקים ומספקים לו מענה במגוון דרכים, גלויות וסמויות". תא"ל ערן ניב, ראש חטיבת שילוח באגף התכנון, אמר באותו זמן כי "אם חיזבאללה יעבור סף של כמות או של איכות של נשק מדויק, נידרש לפעול מולו. זאת החלטה כבדה, אבל לא נוכל לברוח ממנה", וראש מכון INSS אלוף (מיל') עמוס ידלין אמר "כי אם יאיץ חיזבאללה את התעצמותו, תידרש ישראל לשקול מכת מנע כדי לשלול את היכולת מידי. גורמים אחרים סבורים שאסור לישראל לזום מהלך כזה שיוביל בוודאות למלחמה."

יש לציין כי הפעולה לנטרול המנהרות ההתקפיות ב-2018 במסגרת מבצע "מגן צפוני" הייתה בהגיונה "מכת מנע" לנטרול יכולת פעולה עתידית של חזבאללה

במלחמה, והיא הייתה סוג של פעולת מב"ם, כיוון שהשיטות שנקטו הבטיחו שלא תפתח מלחמה.

אביתר מתניה ומנחם בכרך הציעו ב־2023 להגדיר את פעולות המנע נגד הגרעין יחד עם המב"ם, תחת הכותרת "מניעה אסטרטגית" – פעולה שמטרתה להעלים איום אסטרטגי מסוים לפני התהוותו או במהלכה, כך שלכל דבר ועניין נדרש לבנות מחדש כמעט לחלוטין את היכולת שעומדת ביסוד האיום, כ"רגל חמישית" בתפיסת הביטחון הלאומי, כפיצוי על ירידת "רגל ההכרעה". ההצעה הבחינה בין "מניעה אסטרטגית" המכוונת לבניין הכוח לבין מכת מנע ש"מהותה אינה תהליך מניעה הפוגע בבניין כוח לקראת מימוש האיום אלא פגיעה ביכולת הפעלת הכוח ממש לפני התממשותה." הצעה זו הצדיקה את המב"ם נגד התעצמות החזבאללה ביחסי תועלת/סיכון, אך לא הציעה לצאת למלחמת מנע בלבנון.

לסיכום התקופה הזו, ניתן לומר כי את מלחמת המנע להסרת איום מתפתח, החליף המב"ם – פעולה לשחיקת התעצמות האויב מתחת לסף המלחמה. כך היה ככל הנראה בעניין הגרעין האיראני (בשילוב עם מהלכים דיפלומטיים לשינוי העמדה האמריקאית) וכך בנוגע לטילים המדויקים שבידי חזבאללה. שרידים לרעיון של פעולת מנע ומתקפת פתע באש מופיעים במסמכים בצה"ל, אך הם בשולי השיח הצבאי. מושג בן שלוש מילים, הגדיר למעשה את דוקטרינת נתניהו, הן בהקשר האיראני, הן בהקשר חזבאללה והן בהקשר החמאס והוא "מתחת לסף המלחמה." נראה כי הרצון להימנע כמעט בכל מחיר ממלחמה, תוך עשייה ענפה כדי לעמוד ביעד זה, הוציאה אל מחוץ לדיון הצבאי והציבורי את הרעיון של מלחמת מנע. בתוך הצבא, יתכן שהנסיגה לקווי הגבול בלבנון ובעזה "ניתקה" את מפקדי צה"ל מהבנת עוצמת התפתחות הבעיות בצד השני של הגבול. מפעולה בתוך שטח האויב תוך כדי חיכוך עימו ולמידה שלו, הדרג הטקטי והאופרטיבי עבר לחשוב במונחי בט"ש בלבד, חשיבה טקטית מניעתית, ואילו הדרג המטכ"לי/אסטרטגי גם הוא נאלץ לפעול בעיקר למניעתם של איומים מיידיים. גם הוא, כמו הדרג המדיני, לא השכיל להבין שבכל רגע נתון אנחנו נמצאים במערכה מול אויב שיש לו אסטרטגיה מוגדרת ומרחיבה בהיבט הפגיעה בישראל, והוא עושה הכל כדי להכין את עצמו ליום שבו יתאפשר לו לממש אותה. סיבה אפשרית נוספת להימנעות ממלחמה יוזמה, היא מלחמת לבנון השנייה שהייתה פועל יוצא של יוזמה ישראלית והאופן שבו נתפסה בציבור הישראלי ככישלון, קשר את ידי המנהיגים הבאים בתור מתוך חשש לתוצאות דומות.

מלחמת "חרבות ברזל" וראייה לעתיד

מלחמת "חרבות ברזל" עדיין לא תמה, אך רעיון פעולת המנע חזר כבר בימים הראשונים. הגם שהמושג הנפוץ ביותר לתיאור התנהלות צה"ל וחזבאללה עד עתה הוא "מתחת לסף המלחמה", פורסם כי בימים הראשונים של המלחמה הוצע כי

ישראל תיזום 'מתקפה מקדימה' נגד חזבאללה – זאת אומרת מתוך מצב הכוננות הגבוה בו נמצא אז צה"ל, ליזום מכה ראשונה שתתחיל בוודאות מלחמה רחבת היקף, בתנאים מיטביים לישראל.

מתקפת הפתע של חמאס (שלא הייתה מלחמת מנע, או מתקפה מקדימה) אלא נועדה להשיג בפני עצמה הישג אסטרטגי, החזירה את הדיון על הצורך לסכל איומים לפני הגעתם לרמה "בלתי נסבלת" באמצעות מלחמת מנע (וגם, כאמור, את האפשרות לצאת למתקפה מקדימה על חזבאללה, תוך כדי המלחמה). בראיה לעתיד, אם מלחמה בלבנון לא תתרחש במסגרת מלחמת "חרבות ברזל", נדרש יהיה לדון לעומק האם מלחמת מנע נדרשת להיות מרכיב במסמך אסטרטגיית צה"ל ובתפיסת הביטחון הלאומי הבלתי כתובה. בהקשרים קונקרטיים כמו איומי החזבאללה, איום המליציות השיעיות בסוריה ובעוד היבטים, נדרש יהיה לקבוע "קווים אדומים" לצרכי החלטה, לגייס לגיטימציה בינלאומית ופנימית לפעולה כזו, ולהכין את התנאים המיטביים מבחינה אופרטיבית ליישם מלחמה כזו.

הבעיה העיקרית והדילמה המרכזית של מקבל החלטות בכל סוג של פעולה מניעתית היא לגיטימציה בינלאומית לפעולת ישראל החזקה, הטכנולוגית, העשירה, אל מול יריבים הנתפסים כחלשים ומסכנים; ולגיטימציה פנימית, לצאת למלחמה יזומה, הן עקב טענות צפויות להטיות פוליטיות בהחלטה והן עקב מחיריה בנפגעים, בנזק פיזי ובמשאבים. להבנת, הלגיטימציה הבינלאומית למלחמה מול חזבאללה גדלה מכמה סיבות ובהן: תוכנית כיבוש הגליל – דומה לתוכנית הנח"ב שיושמה בדרום והאיום על אזרחי ישראל בגבולות ברור לעולם יותר מבעבר; חזבאללה הוא זה שהחל בעימות עם ישראל במלחמת "חרבות ברזל"; ישראל נותנת משך זמן ארוך לניסיונות תיווך בינלאומיים, מה שייזקף לזכותה. הלגיטימציה הפנימית בהקשר הפוליטי יכולה להיפתר באמצעות ממשלת אחדות לאומית, בדמות זו שהוקמה ערב מלחמת ששת הימים, או ממשלת חירום לאומית כפי שהוקמה בתחילת מלחמת "חרבות ברזל". בהקשרי אבדות ומחירים אחרים, נראה כי לא תהיה בעיה לגייס את תמיכת הציבור במלחמת מנע בחזבאללה. אלוף (מיל') יעקב עמידרור כתב לפני מספר חודשים כי נדרש "להחזיר לארגז הכלים של הביטחון הלאומי את ההבנה שמלחמות ברירה הן לגיטימיות". עמידרור צודק בקריאתו זאת, אבל להבנתי הגדרתו את המצב כמלחמת ברירה או מלחמת בחירה, שגויה. החזרה למלחמת מנע או מתקפה מקדימה נובעת מכך שאחרי שנים רבות המצב הביטחוני השתנה באופן יסודי, וישראל נמצאת שוב בעידן של "מלחמות אין ברירה". החלטה על העיתוי המוקדם תהיה בחירה ישראלית, אבל לא המצב הביטחוני היסודי של ישראל, שלא משאיר לישראל כמעט מרווח טעות, שכן עקב נתוני היסוד הגיאו אסטרטגים של ישראל אל מול האיומים הנוכחיים, היא במצב של "אין ברירה".

כדי לעשות זאת, נדרש יהיה גם להכיר במגבלות של המב"ם – דפוס הפעולה

המרכזי של צה"ל בעשור שלפני מלחמת "חרבות ברזל", אשר יוחסה לו יכולת לפגוע משמעותית בהתעצמות האויב והוצע כי יוגדר כ"רגל חמישית" בתפיסת הביטחון הלאומי. פגיעה כזו בהתעצמות האויב אכן התרחשה, ויתכן כי היא אכן הרחיקה מלחמה, אך נראה כי לא באופן כזה הפוטר את צה"ל מהצורך לפתוח במלחמות מנע או מתקפה מקדימה, נגד האיום כפי שהוא כיום.²

² בפורמט פרסום זה לא נכללו הפניות ורשימת מקורות.